Atatürk Üniversitesi
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Atatürk University
Turkish Researches Institute

ISSN: 1300-9052 e-ISSN: 2717-6851

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
JOURNAL OF TURKISH RESEARCHES INSTITUTE

TAED 69
EYLÜL-SEPTEMBER
2020

Uluslararası Hakemli Dergi / *International Refereed Journal*

Yılda üç defa yayımlanan (Ocak-Mayıs-Eylül), uluslararası hakemli, yaygın süreli bir dergidir.
International refereed and widespread periodical journal published three times in one year (January-May-September).

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ATATURK UNIVERSITY JOURNAL OF TURKISH RESEARCHES INSTITUTE
TAED SAYI / NUMBER 69 – EYLÜL- SEPTEMBER 2020

YAYIMLAYAN / PUBLISHED
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ATATURK UNIVERSITY TURKISH RESEARCHES INSTITUTE
ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851

SAHİBİ - OWNER
Yönetim Kurulu Adına
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Rıfat KÜTÜK

YÖNETMENLER- EDITORS
Doç. Dr. Servet TİKEN
Doç. Dr. Yasin TOPALOĞLU

ALAN YÖNETMENLERİ - AREA EDITORS
Prof. Dr. Bahadır GÜCÜYETER *(Türk Dili ve Lehçeleri)*
Doç. Dr. Ahmet Özgür GÜVENÇ *(Türk Halk Bilimi)*
Doç. Dr. Ahmet TOPAL *(Türk Dünyası Edebiyatları)*
Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt YÜKSEL *(Tarih)*
Dr. Öğr. Üyesi Fatih VEYİS *(Alan Eğitimi)*

YABANCI DİL DANIŞMANLARI
FOREIGN LANGUAGE CONSULTANTS
Prof. Dr. İsmail ÖĞRETİR
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül TAKKAÇ TULGAR
Arş. Gör. Hakan SOYDAŞ

TEKNİK REDAKSİYON - TECHNICAL REDACTION
Dr. Öğr. Üyesi Hamza KOLUKISA

HALKLA İLİŞKİLER - PUBLIC RELATIONS
Arş. Gör. M. Ezgi İSKENDER

DİZGİ - TYPESETTING
Y. TOPALOĞLU

KAPAK TASARIM - COVER DESIGN
M. YILDIRIM – Y. TOPALOĞLU

BASKI - PRESS
Atatürk Üniversitesi-Erzurum

YAZIŞMA ADRESİ - CORRESPONDENCE
Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü 25240 Erzurum-Türkiye
Ataturk University Turkish Researches Institute, 25240, Erzurum-Turkey + 90 442 231 13 66
turkiyat@atauni.edu.tr http://dergipark.gov.tr/ataunitaed http://www.turkiyatjournal.com

YAYIN KURULU - EDITORIAL BOARD
Prof. Dr. Ali KAFKASYALI *(Erzincan Üni.)*
Prof. Dr. Ersin GÜLSOY *(Uludağ Üni.)*
Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK *(Fırat Üni.)*
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN *(Ege Üni.)*
Prof. Dr. Hüseyin AKKAYA *(Cumhuriyet Üni.)*
Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN *(Celal Bayar Üni.)*
Prof. Dr. Kerima FİLAN *(Sarajevu Üni.)*
Prof. Dr. Layli ÜLKÜBAYEVA *(Manas Üni.)*
Prof. Dr. Lile TANDİLAVA *(Şota Rustaveli D. Üni.)*
Prof. Dr. Liu BING *(Şincang Üni.)*
Prof. Dr. Mehmet TEZCAN *(Uludağ Üni.)*
Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK *(Atatürk Üni.)*
Prof. Dr. Metin EKİCİ *(Ege Üni.)*
Prof. Dr. Mihai MAXIM *(Bükreş Üni.)*
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR *(Atatürk Üni.)*
Prof. Dr. Muharrem KASIMLI *(Azerbaycan İ.Aka.)*
Prof. Dr. Muhsin MACİT *(Anadolu Üni.)*
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ *(Atatürk Üni.)*
Prof. Dr. Niu RUJI *(Şincang Pedagoji Üni.)*
Prof. Dr. Peter ZIEME *(Brandenburgische Aka.)*
Prof. Dr. Recep TOPARLI *(Cumhuriyet Üni.)*
Prof. Dr. Sedat ADIGÜZEL *(Atatürk Üni.)*
Prof. Dr. Selami KILIÇ *(Atatürk Üni.)*
Prof. Dr. Suat UNGAN *(Karadeniz Teknik Üni.)*
Prof. Dr. Suzuki TADASHI *(Tokyo Üni.)*

Yazılarda ifade edilen görüş ve düşünceler yazarlarını bağlar, dergimizin ve kurumumuzun görüşlerini yansıtmaz; yazıların bütün bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
The opinions and views in papers published on the journal belong only to its authors and do not necessarily reflect the views of the journal and its publisher, all the scientific and legal responsibility of the writings belongs to the authors.

Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi;
Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Sistemi (ULAKBİM), TR Dizin, Modern Language Association (**MLA**), Scilit, MIAR, OCLC, WorldCat, Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (Asosindex), Sobiad, Acarindex, Akademik Dizin, Researchgate, OpenAIRE gibi indekslerce taranan **"uluslararası alan indeksli hakemli bir dergidir."**

"Etik Beyan" gereken makalelerin belgeleri ilgili makalelerin sonuna eklenmektedir.

DANIŞMA KURULU - ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN *(Gazi Üniversitesi / Emekli)*
Prof. Dr. Ahmet BURAN *(Fırat Üniversitesi)*
Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR *(Karadeniz Teknik Üniversitesi)*
Prof. Dr. Atabey KILIÇ *(Erciyes Üniversitesi)*
Prof. Dr. Bahtiyar KARİMOV *(Özbekistan Millî Üniversitesi)*
Prof. Dr. Besim ÖZCAN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Dosay KENJETAY *(Ahmet Yesevi Üniversitesi)*
Prof. Dr. Efrasiyap GEMALMAZ *(Atatürk Üniversitesi / Emekli)*
Prof. Dr. Ekrem ČAUŠEVIĆ *(Zagreb Üniversitesi)*
Prof. Dr. Erol KÜRKÇÜOĞLU *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Esin DERİNSU DAYI *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Esma ŞİMŞEK *(Fırat Üniversitesi)*
Prof. Dr. Gulnisa JAMAL *(Sincan Ekonomi ve Finans Üniversitesi)*
Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA *(Marmara Üniversitesi)*
Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN *(Ege Üniversitesi)*
Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ *(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)*
Prof. Dr. Hacı Ömer KARPUZ *(İstanbul Kültür Üniversitesi)*
Prof. Dr. Hakan YEKBAŞ *(Cumhuriyet Üniversitesi)*
Prof. Dr. Haldun ÖZKAN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Hanifi VURAL *(Gaziosmanpaşa Üniversitesi)*
Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR *(Milli Savunma Üniversitesi)*
Prof. Dr. İlber ORTAYLI *(Galatasaray Üniversitesi)*
Prof. Dr. Kâzım KÖKTEKİN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Kemal POLAT *(Amasya Üniversitesi)*
Prof. Dr. Kemal YAVUZ *(Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi)*
Prof. Dr. Layli ÜLKÜBAYEVA *(Manas Üniversitesi)*
Prof. Dr. Leyla KARAHAN *(Gazi Üniversitesi / Emekli)*
Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ *(Gazi Üniversitesi)*
Prof. Dr. Metin AKKUŞ *(Düzce Üniversitesi)*
Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN *(Hacettepe Üniversitesi)*
Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH *(Erciyes Üniversitesi)*
Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN *(İstanbul Üniversitesi)*
Prof. Dr. Osman Fikri SERTKAYA *(İstanbul Üniversitesi / Emekli)*
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU *(Hacettepe Üniversitesi)*
Prof. Dr. Rıdvan CANIM *(Trakya Üniversitesi)*
Prof. Dr. Sadettin ÖZÇELİK *(Dicle Üniversitesi)*
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU *(Selçuk Üniversitesi / Emekli)*
Prof. Dr. Sakıp Selçuk GÜNAY *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Selami ECE *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Turgut KARABEY *(Erzincan Üniversitesi)*
Prof. Dr. Ümit KILIÇ *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Vahit TÜRK *(İstanbul Kültür Üniversitesi /Emekli)*
Prof. Dr. Yavuz AKPINAR *(Ege Üniversitesi / Emekli)*
Prof. Dr. Yavuz ASLAN *(Atatürk Üniversitesi)*

HAKEMLER – REFEREES (TAED-69)

Prof. Dr. Abdülbaki ÇETİN *(Bingöl Üniversitesi)*
Prof. Dr. Ahmet BURAN *(Fırat Üniversitesi)*
Prof. Dr. Ali KAFKASYALI *(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)*
Prof. Dr. Alpaslan DEMİR *(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)*
Prof. Dr. Besim ÖZCAN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU *(Kastamonu Üniversitesi)*
Prof. Dr. Erdoğan ERBAY *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Erol KÜRKÇÜOĞLU *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE *(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)*
Prof. Dr. Hakan ANAMERİÇ *(Ankara Üniversitesi)*
Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. İshak KESKİN *(İstanbul Üniversitesi)*
Prof. Dr. Kemal POLAT *(Anadolu Üniversitesi)*
Prof. Dr. Lokman TURAN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Meheddin İSPİR *(Erzurum Teknik Üniversitesi)*
Prof. Dr. Mehmet ÇEVİK *(Fırat Üniversitesi)*
Prof. Dr. Metin AKKUŞ *(Düzce Üniversitesi)*
Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Murat KACIROĞLU *(Erzurum Teknik Üniversitesi)*
Prof. Dr. Saadettin DAĞİSTAN *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Sadettin ÖZÇELİK *(Dicle Üniversitesi)*
Prof. Dr. Selçuk URAL *(Kafkas Üniversitesi)*
Prof. Dr. Serhan ALKAN İSPİRLİ *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Süleyman EFENDİOĞLU *(Atatürk Üniversitesi)*
Prof. Dr. Ümit KILIÇ *(Atatürk Üniversitesi)*
Doç. Dr. Mehmet Sait ÇALKA *(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)*
Doç. Dr. Nurullah YILMAZ *(Atatürk Üniversitesi)*
Doç. Dr. Oğuzhan SEVİM *(Atatürk Üniversitesi)*
Doç. Dr. Savaş EĞİLMEZ *(Atatürk Üniversitesi)*
Doç. Dr. Serkan ÇAKMAK *(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)*
Doç. Dr. Adem BALKAYA *(Atatürk Üniversitesi)*
Doç. Dr. Gökay DURMUŞ *(Kafkas Üniversitesi)*
Doç. Dr. Mehmet Ali KARAMAN *(Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)*
Doç. Dr. Melike GÖKCAN TÜRKDOĞAN *(Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)*
Doç. Dr. Ümit HUNUTLU *(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)*
Doç. Dr. Vildan COŞKUN *(Sakarya Üniversitesi)*
Doç. Dr. Yasin Mahmut YAKAR *(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Bahri KUŞ *(Sakarya Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Caner SOLAK *(Erzurum Teknik Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Cenk DEMİR *(Sinop Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Çağatay YÜCEL *(Dicle Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Gül GEYİK KARPUZ *(Atatürk Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Gürol PEHLİVAN *(Manisa Celâl Bayar Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Mürüvvet TÜRKEN ÇAKIR *(Mardin Artuklu Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Nihangül DAŞTAN *(Atatürk Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Özgür TOKAN *(Bartın Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Özkan DAYI *(Bayburt Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin ERDOĞAN *(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Seda YILMAZ VURGUN *(Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Tacettin ŞİMŞEK *(Atatürk Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Tolga AKAY *(Kafkas Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Zehra KIMIŞOĞLU *(Kafkas Üniversitesi)*
Dr. Öğr. Üyesi Zerrin KÖŞKLÜ *(Atatürk Üniversitesi)*
Öğr. Gör. Dr. Esra SAZYEK *(Kocaeli Üniversitesi)*
Dr. Deniz ERCAVUŞ *(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)*

Atatürk Üniversitesi • Atatürk University
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi • Journal of Turkish Researches institute
TAED-69, 2020.

İÇİNDEKİLER – CONTENTS

ERDOĞAN ULUDAĞ 1-60
Fuzûlî Divânı'nda Siyah Renkli Unsurlar
Shades of Black in Fuzûlî's Divan

FATİH ELÇİ 61-78
Mütercimi Bilinmeyen İki Muhtasar Cevâmi'ü'l-Hikâyât ve Levâmi'ü'r-Rivâyât Tercümesi
Two Abridged Translations of Jawami'u'l-Hikayat Wa Lawami'ul-Riwayat by Unknown Translators

HALİL AHMET KIRKKILIÇ 79-117
Alvarlı Muhammed Lutfî Efendi'nin Hulâsatü'l-Hakayık Adlı Eserinde Kadın
Woman in Alvarli Muhammed Lutfî Efendi's Work Named Hulâsatü'l-Hakayik

MUTLU MELİS ÖZGERİŞ 119-148
Genc-i Edeb Mesnevisinde Edep Kavramı
Decency Concept in Genc-i Edeb

NAZİRE ERBAY 149-167
Vahdet'e Giden Yolda Üç Metin: Hay Bin Yakzan- Mantıku't Tayr- Leyla Vü Mecnun
Three Texts in Understanding to Unity of Existence: Hay Bin Yakzan- Mantiku't Tayr- Leyla and Mecnun

BEKİR SARIKAYA 169-206
Türkçe Metinlerde Arapça ve Farsça Kelimelerin Farklı Şekilleri
Different Shapes of Arabic and Persian Words in Turkish Texts

TUĞBA AKKOYUN KOÇ 207-223
Bamsı Beyrek Boyundaki Kişi Adlarının N. Hartmann'ın Ontolojisine Göre Yeniden Yorumlanması
Reinterpretation of Names in Bamsi Beyrek Boyu According to N. Hartmann's Ontology

A. FİKRET KILIÇ 225-245
Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Çocuk
Child in The Poems of Mehmet Emin Yurdakul

ESRA YALÇIN 247-258
İlhan Berk'in Poetikası ve "Siz Ne Güzeldiniz Benimle Bilemezsiniz" Üzerine Metin Merkezli Bir Bakış
Ilhan Berk's Poetics and A Text-Centered Look At "You Can't Know How Beautiful You Were With Me"

NİLÜFER İLHAN 259-277
Tayfun Pirselimoğlu'nun Otel Odaları ve Çölün Öbür Tarafı Adlı Öykü Kitaplarında Kafkaesk Unsurlar
The Kafkaesk Elements in The Storybooks of Tayfun Pirselimoğlu's Hotel Rooms and The Other Side of the Desert

NUSRET YILMAZ 279-293
İlhan Berk'in "İstanbul" Adlı Şiirine Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Bir Bakış
An Overview of Ilhan Berk's Poem Named "Istanbul" in The Context of Literature Sociology

MEHMET ALİ KESKİN 295-308
Çoruh Havzası'ndaki Anonim Halk Şiir-Şarkılarının Gürcü-Türk Kültür Etkileşimleri Yönünden Karşılaştırılması
The Comparison of Anonymous Folk Poetry-Songs in The Coruh Basin in Terms of Georgian-Turkish Culture interactions

NECDET TOZLU 309-327
Ağlar Baba Divanı'nda "Hikmet" Geleneği
Wisdom of Tradition in The Aglar Baba

ÖZKAN DAŞDEMİR 329-338
Kutsal Kitaplardaki Yasak Ağaç Hikâyesinin Görece Yeni Bir Versiyonu Üzerine
on A Relatively New Version of The Forbidden Tree Story in Holy Books

UĞUR DURMAZ 339-356
Geleneksel Üç Sporun Farklı Türlerde Görünümü Üzerine: Bamsı Beyrek ve Banu Çiçek Mücadelesi İle Naadam Festivalinin Karşılaştırmalı İncelemesi
On The View of Three Traditional Sports in Different Genres: A Comparative Review of The Naadam Festival with Bamsi Beyrek and Banu Çiçek Challenge

DOĞAN DURNA-HAMZA KOLUKISA 357-386
Halk Hekimliği Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerde Diş Tedavilerine Yönelik Uygulamaların Tespiti ve Bu Uygulamaların Diş Hekimliği Temelinde Değerlendirilmesi
Determination of Dental Practices in Postgraduate Theses on Folk Medicine and Evaluation of These Practices on The Basis of Dentistry

MEHMET FATİH ÖZCAN 387-409
Mahmut Makal'ın Bizim Köy Adlı Eserinde Halk Bilimi ve Halk Kültürü Unsurları
Folklore and Folk Culture Elements in Mahmut Makal's Masterpiece Named Bizim Köy

AHMET KOCAİSPİR- UMUT PARLITI 411-440
Kuzey Mezopotamya'dan Orta Asya'ya Uzanan Çok Bileşenli Kültürün İzleri: Halaf Kültürü
Traces of A Multi-Component Culture Spreading From North Mesopotamia to Central Asia: The Halafian Culture

ÖZKAN DAYI 441-462
Sa'dî-i Şîrâzî'nin Farsça Şiirlerinde Türk ve Moğol Dönemi Devlet Adamları
The State Men of Turkish and Mongolian Period in Sa'dî-i Şîrâzî's Persian Poems

ÖZGÜR TOKAN 463-484
Sultan Alp Arslan'ın Merkezi Otoriteyi Sağlama Çabaları: 1. Huttelan Seferi
Sultan Alp Arslan's Efforts to Secure Central Authority: 1. Huttalan Expedition

HAKAN ÖZKAYA 485-498
İlk İslâm Donanması ve Hz. Osman'ın Rolü
The First Islamic Navy and Role of Uthman

ASUMAN KARABULUT- HATİCE TERCAN 499-520
Erzurum Vilayet Salnamelerine Göre Erzincan Sancağında İdari Taksimat
Administrative Division in The Erzincan Sanjak According to Erzurum Provincial Yearbooks

AHMET YÜKSEL 521-554
Tayin, Terfi ve İhraç Üçgeninde Bir Osmanlı Polisi
An Ottoman Police Officer in The Triangle of Appointment, Promotion and Exportation

HÜRÜ SAĞLAM TEKİR 555-575
Modernleşen Osmanlı Toplumunda Süs ve Moda Üzerine Bir İnceleme
An Analysis on Ornaments and Fashion in The Modernised Ottoman Society

ESRA HALICI 577-628
XVIII- XX. Yüzyılda Osmanlı Sanat Ortamı
The Ottoman Art Environment From The 17th to The 20th Century

İSMAİL GÖKÇE 629-652
Güneşin Doğduğu, İnsanlığın Battığı Topraklar: Doğu Türkistan
A Land Where The Sun Dawns But The Humanity Dies: East Turkestan

MUHARREM TURP 653-669
Türkiye-Japonya Arasında Diplomatik İlişkilerin Yeniden Tesisi ve Siyasi- İktisadi İlişkiler (1951-1960)
Re-Establishment of The Diplomatic Relations Between Turkey and Japan and The Political and Economic Relations (1951-1960)

MALİK YILMAZ 671-705
Arşiv Belgeleri İle Seyfettin Özege Kütüphanesinin Oluşturulma Süreci
Creation Process of Seyfettin Özege Library with Archive Documents

RUMEYSA BAKIR DAYI 707-716
Savaşın Kadın Kalemine Yansıması – Lübnan Örneği
The Reflection of War to Woman's Pen – Lebanon Example

HULUSİ GEÇGEL- FATİH KANA 717-734
Millî Kültür Teması Öğretimi Bağlamında Üç Anadolu Efsanesi Adlı Eserin İncelenmesi
Analysis of Three Anatolian Legends in The Context of National Culture Theme Teaching

YAZIM KURALLARI-YAYIN İLKELERİ 735-750
Author Guidelines - Editorial Principles

MİLLÎ KÜLTÜR TEMASI ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA ÜÇ ANADOLU EFSANESİ ADLI ESERİN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF THREE ANATOLIAN LEGENDS IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE THEME TEACHING

HULUSİ GEÇGEL

Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Assist. Prof. Dr., Canakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Turkish Language Education Dep.
hgecgel@comu.edu.tr
https://orcid.org/0000-0002-9277-6417

FATİH KANA

Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Assist. Prof. Dr., Canakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Turkish Language Education Dep.
fatihkana@hotmail.com
https://orcid.org/0000-0002-1087-4081

Atıf / Citation

Geçgel, H.- Kana, F. 2020. "Millî Kültür Teması Öğretimi Bağlamında Üç Anadolu Efsanesi Adlı Eserin İncelenmesi". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute*. 69, (Eylül-September 2020). 717-734

Makale Bilgisi / *Article Information*

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 22.04.2020
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 06.08.2020
Yayın Tarihi- *Date Published* : 30.09.2020
: http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4372

İntihal / *Plagiarism*

This article was checked by iThenticate programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - *Journal of Turkish Researches Institute*
TAED-69, Eylül – *September* 2020 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851
www.turkiyatjournal.com
http://dergipark.gov.tr/ataunitaed

Atatürk Üniversitesi • Atatürk University
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi • Journal of Turkish Researches Institute
TAED-69, 2020. 717-734

MİLLÎ KÜLTÜR TEMASI ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA ÜÇ ANADOLU EFSANESİ ADLI ESERİN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF THREE ANATOLIAN LEGENDS IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE THEME TEACHING

HULUSİ GEÇGEL- FATİH KANA

Öz

Bu araştırmada Üç Anadolu Efsanesi adlı eserin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan millî kültürümüz teması açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden dokuman inceleme yöntemi kullanılmış olup elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırmada çalışılan eser Yaşar Kemal'in Üç Anadolu Efsanesi adlı eseridir. Kitap "Köroğlu'nun Meydana Çıkışı, Karacaoğlan, Alageyik" adlı üç bölümden meydana gelir. Yaşar Kemal, âşık tarzı halk hikâyeciliği geleneğinden beslenen bir yazardır. Anadolu'nun sözlü gelenekteki efsane ve destanları onu yakından ilgilendirmiş, hikâyeciliğinin temel kaynaklarından birini oluşturmuştur. Üç Anadolu Efsanesi gerek içerik gerekse dil ve üslup özellikleri yönüyle bu kaynaktan üretilen bir eserdir. Eserlerde gelenek görenek ağırlıklı milli kültür unsurları bulunmuştur. "Millî kültürümüz" teması, her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu üç temadan biridir. "Üç Anadolu Efsanesi" adlı eser, "millî kültürümüz" teması ve bu temayla ilgili konu önerileri doğrultusunda incelenmiştir. İnceleme sonucunda eserin halk anlatılarından oluşan metinleriyle, ortaokul düzeyi "millî kültürümüz" temasının işlenişinde etkili bir öğretim materyali olarak kullanılabileceği, öğretim programında bu temayla ilgili verilen konu önerileri bakımından oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Temalar, Millî Kültürümüz, değerler, efsane, Üç Anadolu Efsanesi.

Abstract

In this study, it is aimed to analyze the work named Three Anatolian Legends in terms of the theme of our national culture in the Turkish Curriculum. In the research, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used and the data obtained were analyzed through descriptive analysis. The work studied in the research is Yaşar Kemal's work titled Three Legends of Anatolia. The book consists of three chapters, "The Emergence of Köroğlu, Karacaoğlan, Alageyik". Yaşar Kemal is a writer who is fed by the minstrel style folk storytelling tradition. The legends and epics of Anatolia's oral tradition have been closely related to him and formed one of the main sources of his storytelling. Three Anatolian Legends are produced from this source in terms of both content and language and style. In the works, tradition-based national cultural elements were found. The theme of "our national culture" is one of the three themes that must be taught at each grade level. The work titled "Three Anatolian Legends" has been examined in line with the theme of "our national culture" and suggestions on the subject. As a result of the examination, it has been determined that the text of the work with folk narratives can be used as an effective teaching material in the processing of the theme of our "national culture" at the secondary school level, and it has a very rich content in terms of topic suggestions given in the curriculum.

Key Words: Themes, Our National Culture, values, legend, Three Anatolian Legends.

Structured Abstract

In the Turkish Course Curriculum (MEB, 2019), text types were collected under three main forms: informative, narrative, and poetry, and the distribution of text types that can be used in textbooks was made according to grade levels. According to this distribution, it is stated that fairy tale, legend, epic and story types can be used at every grade level. The aim of this research is to analyze the texts in the work named "Three Anatolian Legends" in terms of their themes, types and messages and to try to determine their appropriateness in terms of teaching the theme of "our national culture" in the Turkish Education Program. Yaşar Kemal grew up in the narrative tradition of the Çukurova region; He is a writer nourished by this tradition by listening to epics, legends and stories from minstrels. He has listened to many epic narrators from his early ages and started literature as both a compiler and narrator. In this study, document analysis method, one of the qualitative research designs, was used for the analysis of Yaşar Kemal's book named "Three Anatolian Legends". Document review is a review for analyzing written materials (Yıldırım & Şimşek, 2018). Therefore, in this study, three stories in Yaşar Kemal's "Three Anatolian Legends" were analyzed in terms of the theme of "Our National Culture" and the concepts related to this theme, and their appropriateness in terms of teaching this theme was determined. In this research, three stories (Köroğlu's Appearance, Karacaoğlan, Alageyik) in Yaşar Kemal's book "Three Anatolian Legends" were used. Three Anatolian Legends were published in 1967. The book consists of three chapters named "The Emergence of Köroğlu, Karacaoğlan, Alageyik" respectively. The author has examined, researched and rewritten these folk narratives in the book in his own language and style. Content analysis method, one of the data analysis methods, was used in the study. In content analysis, similar data are organized within the framework of themes (Yıldırım & Şimşek, 2018). In the research, three stories in Yaşar Kemal's book "Three Anatolian Legends" were analyzed. In qualitative research, it is necessary to increase the credibility of the research in order to increase its validity and reliability (Merriam & Tisdell, 2015). In the research, direct quotations were made from the data obtained from the story in order to increase the credibility. Reliability is important in qualitative research. In order to ensure the reliability of the research, the national culture elements in the story were checked by two researchers who obtained the research.

In the research, the Köroğlu story includes the national culture elements under the title of tradition, farewell, respect for elders, listening to the advice, fulfilling the words, motifs of the Turkish marriage and wedding tradition, burials performed after death, and information about the tradition of minstrelsy. The tradition of minstrelsy was emphasized 18 times more than the sample sentences given. There are examples that can be gathered under the title of world view, which indicate the understanding of independence of Turks and their loyalty to the country where they were born and raised. Our proverbs are under the title of language; Under the title of religion, there are pirs, saints and saints of aksakalı. Big Seyis went three times before leaving his father's year to the sea, Kırat leaving the sea to throw three mares, Bozat going back and forth three times in the field, doing this work every forty days, three foams, a wedding for forty days and forty nights. Köroğlu's first road block to the third caravan and so on. number motifs in our culture; The horse motif, which has an important place in Turkish culture as well as in economy and social life; Three foam motifs believed to give the qualities of amorousness, valor and immortality; According to many

verbal accounts, Köroğlu did not die but mixed with the 40s; the motif of seeing Ak Sakallı Dede in a dream, etc. are national cultural elements that can enter the dimension of cultural heritage. National cultural elements in the story of Karacaoğlan can be gathered around tradition, religion, art, language, family ties, place names, places and human relations. In the story of Karacaoğlan, one of the most important poets of minstrel literature and famous for his beauties, the tradition of minstrelsy and singing a lot of songs are included. Apart from the examples given above, the word âşık appears 33 times and the word türkü 95 times in the story. Apart from these, preparing dowry, setting up a wedding, which are included in Turkish marriage traditions, which can be included under the title of tradition; There are ceremonies called unwritten law rules, attendees of the youth procession, and elements of hospitality. Referring to Kerem and Aslı, Ferhat and Şirin, there are examples of literature that can be addressed under the title of art, and a few proverbs are included, and the language, swearing and the sacredness of the Qur'an are mentioned, and elements of the title of religion are included. National culture elements in the story of Alageyik can be gathered around the topics of tradition, worldview, art, religion, family ties and solidarity, human relations, places and our country. In the story of Alageyik, it can be said that the sense of compassion belonging to the society is emphasized by emphasizing that the arbitrary hunt and the persecution of an innocent soul will not end well, in other words, the world view of the Turks is given as an example. It is a story in which the customs before and after the marriage ceremony, concepts such as being a hearth, being a product of a mystical tradition, and elements of tradition such as customs are abundant.

There are sixteen themes in the Turkish Language Teaching Program. Of these, the theme of "our national culture" is one of the three themes that must be addressed at every grade level. The work titled ‘‘Three Anatolian Legends’’ has been examined in line with the theme of ‘‘our national culture’’ and subject suggestions related to this theme. As a result of the examination, it was determined that the work can be used as an effective teaching material in the processing of the theme of "our national culture" at the secondary school level with its texts consisting of folk narratives, and it has a very rich content in terms of subject suggestions given in the curriculum. In addition to this theme, the work has the qualities of teaching material that can be used in the themes of "virtues, reading culture, rights and freedoms, communication, individual and society, time and space, emotions, nature and universe, personal development, art, citizenship". When the stories in the study are examined, the national culture elements in the Köroğlu story are gathered around tradition, customs, religion, language and world view, family ties, authority, historical personalities and cultural heritage, an indicator of respect and love for professionals, human relations, and the wisdom of the elders.

Giriş

Kültür kelimesi insan faaliyetlerinin en incelikli olanlarına verilen ad olarak ifade edilmektedir (Eagleton, 2016, s. 9). Bu kavram, Klemm tarafından uygarlık kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır (Güvenç, 2015). Tylor, kültürü; bireyin toplumun bir ferdi olarak kazandığı bilgi ve becerilerin tümü olarak ifade etmiştir (Güvenç, 2015; Wulf, 2015; Eagleton, 2016). Bozkurt (2007, s. 91) kültürün, insanların davranışlarını kontrol eden bir anlayış olduğunu ifade etmektedir. İnsanlar, kültür yoluyla insan olduklarını anlayabilirler (Wulf, 2015, s. 142). Parekh (2002) kültürün tarih içerisinde insanın yarattığı bir anlam, inanç ve gelenek, görenek sistemi olduğunu ifade etmektedir. Kymlicka (2015) ise kültürü tanımlarken çok uluslu yapılardaki çokkültürlülük kavramını kullanmaktadır. Kültür, tarihsel süreçler boyunca biçimlenmiş yaşam tasarımları olarak belirtilmektedir (Billington vd., 2015). Her toplumu kendi değerleri içerisinde sınıflandırmak mümkündür (Şişman, 2014, s. 4). Gökalp (1975, s. 27), kültürü hayatların ahenkli mecmuası olarak tanımlar. Kültür her topluma özgüdür (Kafesoğlu, 1997: 16). Bununla beraber kültür kavramıyla ilgili alanyazında birçok araştırma yapılmıştır (Güvenç, 1984; Tural, 1988; Turhan, 1997; Kağıtçıbaşı, 2000; Bock, 2001; Hofstede, 2001; Kağıtçıbaşı, 2000; Kottak, 2001; Haviland, 2002; Emiroğlu ve Aydın, 2003; Smith, 2005; Çukur, 2007, Beşirli, 2010; Ünlü, 2012; Erkenekli, 2013; Okur, 2013; Göktolga ve Gündoğmuş, 2015; Uygur, 2018). Bu araştırmalarda kültürün tanımından yola çıkarak insan hayatındaki öneminden bahsedilmiştir.

İnançlar, gerçekliğin doğası hakkında paylaşılan fikirlerdir. İnançlar ve değerler, amaç ve davranışları belirleyen bir standart olarak görülmektedir (Bozkurt 2007). Değerler, her kültürü bütünleştirir ve diğer kültürlerden ayrışmasını sağlar (Gezon ve Kottak, 2016). Çocukların bilinçli olarak değil de örtük bir şekilde kazandıkları ilk şeyler arasında değerler yer alır (Hofstede, 1991). Türk Eğitim sisteminin amacı, değerleriyle bütünleşik bilgi ve beceriye sahip bireyler yetiştirmektir. Değer, dünden bugüne bugünden yarına ulaşan mirasımızdır (MEB, 2019: 4).

Kişilik bir kişiye özgü özellikler örüntüsüdür (Guilford, 1959). Kişiler, çoğu zaman olduğundan farklı bir şekilde görünmeye çalışmaktadır. Bireyin diğer insanlarla kurdukları ilişkide kendini göstermek için sergilediği davranışlar kişiliktir (Köknel, 1983). Kişilik, bireyin doğumla beraber getirdiği bütün yetenek ve davranışları ile doğumdan sonra kazandığı yetenek ve davranışlarıdır (Akyıldız, 2006). Eğitim sisteminde en çok kullanılan kelimelerden biri de kişiliktir. Edebiyat bireylerdeki kişilik bilincini uyandıran araçların en başında gelir. Edebiyatın en temel işlevlerinden biri, insanın kişiliğini geliştirmek ve değiştirmektir. Kişiyi sığlıktan, bencillikten ve onun doğurduğu yalnızlıktan kurtarmaktır (Kavcar, 1994: 5).

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerde millî ve manevi duygu ve düşüncelerinin geliştirilmesi, tarihi, ahlaki, sosyal ve kültürel değerlere önem vermelerinin sağlanması, Türk dünyasına ait kültür ve sanat eserleri aracılığıyla sanatsal ve estetik değerleri keşfetmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2019: 8). Öğrenme öğretme süreci planlanırken her branştan ders öğretmenleri tarafından bu hedeflerin gerçekleşmesine katkı sağlayabilecek nitelikteki edebiyat metinleri öğretim materyalleri olarak seçilmeli, eğitim ve öğretim ortamında bu metinlerden yararlanılmalıdırlar. Ders kitaplarında metinlerden oluşan temalar bulunmaktadır. Konu daha çok içerikle ilgili tema ise metinde verilmek istenen

mesajla ilgilidir. Öğretim programlarının amaçlarına ulaşabilmeleri için temaların önemli bir yeri vardır (Özbay ve Çeçen, 2012: 69). Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın uygulanması sürecinde sekiz temanın her sınıf düzeyinde işlenmesi hedeflenmiştir. Millî Mücadele ve Atatürk, millî kültürümüz ve erdemler teması her sınıf düzeyinde işlenmesi gereken zorunlu temalardır.

Efsane, düz konuşma dili ile bildirilen, kalıplaşmış kurallı biçim olmayan, kendine özgü bir üslubu olan bir anlatı türüdür. Efsanede anlatılan olayların, gerçekten olmuş olarak kabul edilmesi, bu türü masaldan ayırarak, hikâye ve destana yaklaştırır. Efsane türü hazır kalıplara yer vermeyen, her türlü üslûp kaygısından yoksun, doğal konuşma diliyle oluşan bir anlatı türüdür. Tarihî efsaneler, yazılı edebiyatta "menkıbe" adıyla belirtilen anlatıların tümünü kapsar. Uluslar, büyük afetler, savaşlar ve yayılışlar, tanınmış kişiler (yöneticiler, komutanlar, bilginler, şairler gibi), sevda maceralarıyla ünlenmiş âşıklar vb. üzerine anlatılan hikâyelerden oluşurlar. Efsaneler daha çok inanış konusu içerdiklerinden; halkın çaresizliklerini diğer halk edebiyatı türlerinden daha keskin belirtirler. Onları "saçmadır", "akıldışıdır" diye küçümsemek ya da "zararlıdır" diye dışlamaya çalışmak yersiz bir davranış olur. Efsanelerin bir kısmı, halk onlara inanmaz olduktan sonra da sürmektedir (Boratav, 1982).

Yaşar Kemal, Çukurova bölgesinin anlatı geleneği içinde büyümüş; âşıklardan destanlar, efsaneler, hikâyeler dinleyerek bu gelenekten beslenmiş bir yazardır. Küçük yaşlarından itibaren çok sayıda destan anlatıcısını dinlemiş, kendisi de edebiyata hem derlemeci hem de anlatıcı olarak başlamıştır. Yaşar Kemal ilk romanı İnce Memed'in konusunu seçerken de tüm dünyada yaygın olan "soylu eşkıya" hikâyesi geleneğinden esinlenmiştir. Bu soylu eşkıyalar ezilen köylülerin, sömürülen kesimlerin yanında durmuş, zalim yöneticilere başkaldırmış ve adalet için uğraşan haydutlardır (Moran, 2001: 103).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) metin türleri bilgilendirici, hikâye edici, şiir olmak üzere üç ana biçim altında toplanmış ve sınıf düzeylerine göre ders kitaplarında kullanılabilecek metin türlerinin dağılımı yapılmıştır. Bu dağılıma göre masal, efsane, destan ve hikâye türlerinin her sınıf düzeyinde kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu araştırmanın amacı "Üç Anadolu Efsanesi" adlı eserdeki metinleri temaları, türleri ve iletileri bakımından çözümlemek ve Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan "millî kültürümüz" temasının öğretimi açısından uygunluklarını belirlemeye çalışmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada Yaşar Kemal'in "Üç Anadolu Efsanesi" adlı kitabının analizi için nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yazılı materyallerin analiz edilmesine yönelik bir incelemedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Dolayısıyla bu araştırmada Yaşar Kemal'in "Üç Anadolu Efsanesi" adlı eserindeki üç hikâye "Millî Kültürümüz" teması ve bu temayla ilişkili kavramlar bakımından çözümlenmiş ve bu temanın öğretimi açısından uygunlukları belirlenmiştir.

Araştırmada İncelenen Eser

Bu araştırmada Yaşar Kemal'in "Üç Anadolu Efsanesi" adlı kitabında yer alan üç hikâye (Köroğlu'nun Meydana Çıkışı, Karacaoğlan, Alageyik) kullanılmıştır. Yaşar Kemal,

âşık tarzı halk hikâyeciliği geleneğinden beslenen bir yazardır. Anadolu'nun sözlü gelenekteki efsane ve destanları onu yakından ilgilendirmiş, hikâyeciliğinin temel kaynaklarından birini oluşturmuştur. Üç Anadolu Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, İnce Memed, Ağrı Dağı Efsanesi, Çakırcalı Efe isimli romanlar gerek içerik gerekse dil ve üslup özellikleri yönüyle bu kaynaktan üretilen eserlerdir. Üç Anadolu Efsanesi 1967'de yayımlanmıştır. Kitap sırasıyla "Köroğlu'nun Meydana Çıkışı, Karacaoğlan, Alageyik" adlı üç bölümden meydana gelir. Yazar, kitapta yer alan bu halk anlatılarını incelemiş, araştırmış ve kendi dil ve üslubuyla yeniden kaleme almıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler temalar çerçevesinde düzenlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada Yaşar Kemal'in "Üç Anadolu Efsanesi" adlı kitabında yer alan üç adet hikâye analiz edilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda araştırmanın geçerliğini ve güvenirliğini arttırmak için inandırıcılığını arttırmak gerekmektedir (Merriam ve Tisdell, 2015). Araştırmada inandırıcılığı arttırmak amacıyla hikâyeden elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Nitel araştırmalarda güvenebilirlik önemlidir. Araştırmada güvenebilirliğin sağlanabilmesi için araştırmanın elde edilen verilen iki araştırmacı tarafından hikâyedeki millî kültür unsurları kontrol edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde "Üç Anadolu Efsanesi" kitabındaki üç hikâye, Türkçe ders kitaplarında yer alan millî kültür temasının aktarımında öğretim materyali olarak kullanılabilirliği bakımından analiz edilmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu olan Millî Kültürümüz temasıyla ilgili konu önerilerine yer verilmiştir (MEB, 2019: 15). "Üç Anadolu Efsanesi" adlı eser, "millî kültürümüz" teması ve bu temayla ilgili konu önerileri doğrultusunda çözümlenmiştir.

Köroğlu Hikâyesindeki Millî Kültür Unsurları

Tablo 1. Köroğlu Hikâyesindeki Millî Kültür Unsurları

Kültür Unsurları	f
Gelenek Görenek	25
Din	7
Dil	3
Dünya Görüşü	2
Aile Bağları	2
Otorite	2
Tarihî Şahsiyetler ve Kültürel Miras	2
Meslek Erbabına Saygı ve Sevgisinin Göstergesi	1
İnsan İlişkileri	1
Büyüklerin Bilgeliği	1

Tablodan da görüleceği üzere Köroğlu hikâyesindeki kültür unsurları gelenek, görenek, din, dil ve dünya görüşü, aile bağları, otorite, tarihî şahsiyetler ve kültürel miras, meslek erbabına saygı ve sevgisinin göstergesi, insan ilişkileri, büyüklerin bilgeliği etrafında toplanmıştır. Köroğlu efsanesinin temel mekânları Bolu ve Çamlıbel'dir. Hikâyede Bolu diyarı en iyi atların yetiştirildiği tavlaları, Bolu Beyi ve Köroğlu'nun doğum yeri olması gibi unsurlarıyla yer alır. Hikâyede Çamlıbel, Koca Yusuf'un oğluna Kırat'ı alarak mesken tutmasını ve hayatını orada kurmasını öğütlediği yerdir. Çamlıbel'in Bolu yakınlarındaki çamlı bir orman olduğu rivayet edilmektedir. Köroğlu hikâyesinde millî kültür unsurlarından gelenek görenek başlığı altında uğurlamalar, büyüklere duyulan saygı, verilen öğütleri dinleme, sözleri yerine getirme, Türk evlenme ve düğün geleneğine ait motifler, ölüm sonrası yapılan defin işlemleri, âşıklık geleneğine ait bilgiler yer almaktadır. Âşıklık geleneği, verilen örnek cümlelerin haricinde 18 kez daha kullanılarak vurgulanmıştır. Türklerin bağımsızlık anlayışını, doğup büyüdükleri yurda bağlılıklarını belirten yani dünya görüşü başlığı altında toplanabilecek örnekler yer almaktadır. Atasözlerimiz dil başlığı altında; din başlığı altında ise aksakallı pirler, ermişler, erenler yer almaktadır. Koca Seyis'in babasının yılkısını denize bırakmadan önce üç kere gidip gelmesi, denizden çıkan Kırat'ın üç kısrağa kulun atması, Bozat'ın tarlada üç kere gidip gelmesi, bu işin kırk gün arayla yapılması, köpüklerin üç adet olması, kırk gün kırk gece düğün kurulması, Köroğlu'nun ilk yol kesmesini üçüncü kervana yapması vb. kültürümüzdeki sayı motifleri; ekonomi ve sosyal hayattaki rolü kadar Türk kültüründe de önemli bir yeri olan at motifi; âşıklık, yiğitlik ve ölümsüzlük vasıfları kazandırdığına inanılan üç köpük motifi; birçok sözlü anlatıma göre Köroğlu'nun ölmeyip Kırklara karışması; rüyada Ak Sakallı Dede görme motifi vb. kültürel miras boyutuna girebilecek millî kültür unsurlarıdır. Aşağıda efsanede kullanılan millî kültür unsurlarıyla ilgili örnekler verilmiştir.

"*İki gözüm oğul, gönüldeşim kırata klaptan işleme, altın üzengili eğeri, gene altın işleme babamdan kalma gemi vur,· göğsüne incili, mercanlı,* ***maşallahlı gerdanlığı****, hamayili tak, götür deniz kıyısına onu öylece bırak.*" s. 13 ***(Gelenek Görenek)***

*"Yusuf: '****Emrin baş üstüne baba. Başım üstüne.*** *Kendi başıma buyruk olacağım, dünyayı güzel atlarla donatacağım' dedi, babasına söz verdi."* s. 15 ***(Gelenek Görenek)***

"*Sen yaşa, Koca Yusuf. Artık sen onu aratma. Baban ölürken sana* ***el vermiştir****. Sen de onun gibi güzel atlar yetiştireceksin."* s. 16 ***(Gelenek Görenek)***

"Beylere, padişahlara has bir ***düğün kurdu*** *Koca Yusuf için.* ***Düğün kırk gün, kırk gece sürdü."*** s. 18 ***(Gelenek Görenek)***

"Baş üstüne baba. Emrin baş üstüne ..." s. 40 "***Baş üstüne*** *Ağamız" dediler.* s. 97 "*Saaol, varol Beyim*". s. 17 ***(Gelenek Görenek)***

"Haydi, uğurola... " s. 49 ***(Gelenek Görenek)***

"***Oğlum, benim gözlerim gayri açılmaz. Sen Körünoğlu oldun. Adın Köroğlu kalsın."*** s. 70 ***(Gelenek Görenek)***

"Kim olacak, Bolu Beyinin kız kardeşi, Ruşen Alinin çocukluk arkadaşı ve de ***beşikkertme*** *nişanlısı Telli Nigar*" s. 70-71 ***(Gelenek Görenek)***

"Davul zurna çalmağa başladı. Bir yanda köçekler, çengiler, bir yanda âşıklar. Kalabalık gittikçe artıyor, davul zurna çoğalıyordu." s. 81 ***(Gelenek Görenek)***

"*Omzunda da bir saz asılı. Tam* ***âşıklara*** *dönmüş."* s. 82 ***(Gelenek Görenek)***

"*Öğütlerin **başım üstüne** çoban amca...*" s. 76 / **"***Yolun açık olsun oğul. Bahtın güzel olsun."* s. 77 ***(Gelenek Görenek)***

"Düğün alayı** başladı."* s. 89 / **"**Bir karış çocuk ne hakla geliyordu da tam ***düğün alayının** ortasında Osmanlı Vezirinin oğluna giden kızı istiyordu!"* s. 91 / ***"**Nigar Hatun da arabasının içinde mavi bir yıldız gibi balkıyarak sevincinden deli olarak Köroğlu'nun **düğün alayını** perişan edişini seyreyliyor.*" s. 92 ***(Gelenek Görenek)

"Gelinin arabası, tel duvak** içinde, çiçekler içinde önde gidiyor."* s. 90 ***(Gelenek Görenek)

*"Şu gelin giden de benim **beşikkertme** nişanlım Telli Nigardır."* s. 90 / "*Sen benim **beşik kertme** nişanlımı Allahtan korkmadan, Peygamberden utanmadan Kel Vezirin oğluna, şu adama benzemeze nasıl verirsin?"* s. 90 ***(Gelenek Görenek)***

*"Babamdan **vasiyettir** ki, demiştir ki bana, iki elin kanda da olsa, hasta, ölüm yatağında da olsan önce kırata bakacak, onun rahatına bakacak, sonra da kendi işlerini göreceksin."* s. 94 ***(Gelenek Görenek)***

*"Köroğlu kıyam etti, Köse Kenan'ın **elini öpüp başına götürdü**.*" s.102 ***(Gelenek Görenek)***

"Varın ***düğün bayrağını dikip** düğüne başlayacağız."* s. 113 ***(Gelenek Görenek)***

*"Ben **okuntuları** hazırladım. Bolu Beyine de bir **okuntu** göndereceğim."* s. 113 ***(Gelenek Görenek)*** ***"**OKUNTU: Geleneğe göre, bir yere, özellikle bir düğüne çağırmak ereğiyle, birine armağan olarak gönderilen fincan, bardak gibi küçük bir nesne."*

*"Çamlıbel'de **kırk gün kırk gece bir düğün** yapacak ki Köse Emmin, Osmanlı Padişahı, İran Şahı, Hind Kralı böyle düğünü ne yapmış ne de görmüştür.*" "*Köse dediğini de yaptı. **Kırk gün kırk gece bir düğün** oldu ki ancak düğünün böylesini Kaf Dağının peri padişahı yapmıştır. **Kırk gün kırk gece** Çamlıbel'in dağı taşı ateşe yalıma kesti.*" s. 113 ***(Gelenek Görenek)***

"Bir Cuma gecesi Köroğlu'nu gerdeğe verdiler ..." s. 115 ***(Gelenek Görenek)***

"Mesleğin babadan oğula aktarılması; seyislik mesleği; zanaatkâr olana saygı duyulması; Ruşen Ali'nin de babası gibi saz ehli olması" ***(Gelenek Görenek)***

*"Buyur **âşık**, buyur **âşık**," dediler. Dediler: "Bu düğün öyle bir düğündür ki binlerce **âşığı** doyurur, ağırlar, memnun eder gönderir. Bu düğün öyle bir düğün ki böyle bir düğünü yeryüzü yeryüzü oldu olalı görmemiştir. Hoş geldin âşık. Anan seni **kadir gecesi** doğurmuş. İyi bir düğüne geldin." s. 82* ***(Gelenek Görenek) (Din)***

"Köroğlu babasını soydu, yıkadı, ona kokulu çiçeklerden bir kefen yaptı, mezarına indirdi, üstüne de mersin dalları koydu, toprakladı,** atına bindi, çevirdi atın başını..." s. 70* ***(Gelenek Görenek) (Din)

*"Sana bir öğüdüm olsun ki, **kulağına küpe yap** da bu öğüdümü ölünceye kadar taşı kulağında." s.75* ***(Gelenek Görenek) (Dil)***

*"Aradan günler geçti, baba yataktan kalkamadı. **Yusuf hasta babasını sırtına alıp bu yangından, kıtlıktan başka diyarlara göç etmek istedi, baba buna razı gelmedi. Güzel günler gördüğü, suna gibi atlar yetiştirdiği yurdunda ölecekti."** s. 15* ***(Gelenek Görenek) (Dünya Görüşü)***

*"Yarın düğün hazırlığı var. Malum ya, **erenler** oturmuş ırmağın kıyısına herkesi dengi dengine, dengi dengine yazar suya atarlarmış." s. 79* ***(Din)***

"Sakalı ak pir** Koca Yusuf'un elinden tuttu." s. 62* ***(Din)

"Üçüncü köpük, ***ab-ı hayattır."*** *s. 67* ***(Din)***

"Akar ***ab-ı hayat*** *biter yemişler." s. 67* ***(Din)***

"Köroğlu'nun, yüreğinden bütün iyilikler geçerdi de bir gün ***ermişliğe*** *ulaşacağı hiç mi hiç geçmezdi." s. 70 / "İşte bu çoban belki de bir* ***ermişti.*** *Bir* ***ermişti*** *de karşısına bu sıkıntılı gününde çıkmıştı." s.76 /* ***"****Yok oğul, yok! Harami olmaz da* ***ermiş*** *olursun. Yani çifte mumlu* ***ermişler ermişi****!" s.22* ***(Din)***

"Atalar ne demiş, ***kepenek altında er yatar,*** *demiş." s.74* ***(Dil)***

"Kol kırılır yen içinde *geleneğiydi." s. 95* ***(Dil)***

"Kula kul olma, kulun emrine girme. *Girersen, bil ki başına büyük belalar gelecektir. Kendi başına buyruk ol. Dünyayı güzel atlarla donatmağa devam et." s.15* ***(Dünya Görüşü)***

Oğulların babalarının öğütlerini dinlemesi ve onların mesleğini sürdürmek istemeleri, aile dayanışması sayesinde zorluklarla başa çıkmaları ***(Aile bağları)***

Ruşen Ali'nin vakti geldiğinde sevdiği Telli Nigar'la evlenip yuva kurması ***(Aile bağları)***

Bolu Beyi'nin çelimsiz tayları gördüğünde, beyliğini ve padişahı düşünerek Yusuf'un gözlerine mil çektirmesi (***Otorite*** *- Devlet büyükleri olarak padişah ve bey otoritenin temsilcileridirler. Bolu Beyi'nin yaptığı haksız davranış ve kötülük Köroğlu'nun dağa çıkarak haksızlığa başkaldırma nedenidir.*)

Osmanlı Padişahı, Osmanlı veziri ***(Otorite)***

Yiğitlik ve âşıklık vasıflarıyla Köroğlu ***(Tarihî şahsiyetler ve kültürel miras)***

Halka kötü davranan yönetici vasfıyla Bolu Beyi ***(Tarihî şahsiyetler ve kültürel miras)***

Köse Kenan'ın âşıklığına ve yiğitliğine hayran olduğu Köroğlu'nu kardeşi ve sağ kolu bilmesi ***(İnsan İlişkileri)***

Bolu Beyi'nin beyliğindeki tüm atları Koca Yusuf'un bakımına teslim etmesi ***(Meslek erbabına saygı ve sevgisinin göstergesi)***

Koca Yusuf'a rüyasında köpükleri anlatan "Ak Sakallı Dede" motifi ***(Büyüklerin bilgeliği)***

Karacaoğlan Hikâyesindeki Millî Kültür Unsurları

Eserin bu bölümünde dillere destan türküleriyle Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan ve bir oba beyinin kızı Elif ile yaşadığı aşk nedeniyle halk hikâyelerine kaynaklık eden Karacaoğlan'ın hikâyesi anlatılır. Aslında çocukluk yıllarından Çukurova'da türkülerini ve hikâyesini dinlediği Karacaoğlan'ın Yaşar Kemal'in hayatında önemli bir yeri vardır. Daha dokuz yaşındayken çevre köylerde Âşık Kemal olarak ünlenen yazar, bir gün yaşadığı köye gelen iki gözden yoksun Âşık Ali ile sabaha dek atışır ve Âşık Ali, Yaşar Kemal'e "Sen bu yaşta bu kadar, büyüyünce Karacaoğlan gibi olacaksın." der. Yaşar Kemal, daha çocukluğunda birçok âşıkla atışır, nice şiirler söyler ve okuma yazmaya olan merakı da şiirlerini unutmasını önlemek adına başlar (Türkoğlu, 2019: 140). Tarihî bir şahsiyet olarak Karacaoğlan, Türk halk edebiyatının en önemli âşıklarından biridir. Karacaoğlan hikâyesi sözlü kültürün yaygın olduğu bir dönemde geçer. Toplumda halkın mutluluklarına, üzüntülerine, acılarına tercüman olan ve "ozan, âşık, saz şairi" gibi adlarla anılan kişiler yer alır. Halk duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren bu kişilere ermiş gözüyle bakar.

Karacaoğlan hikâyede bu özellikleriyle yer alır. Elinde sazıyla halkın sözcüsü olur ve bu özelliklerinden dolayı halk tarafından kutsallaştırılır.

Tablo 2. Karacaoğlan Hikâyesindeki Millî Kültür Unsurları

Kültür Unsurları	f
Gelenek Görenek	12
Din	3
Sanat	3
Dil	2
Aile Bağları	1
Yer Adları	1
Mekânlar	1
İnsan İlişkileri	1

Karacaoğlan hikâyesinde yer alan millî kültür unsurları gelenek görenek, din, sanat, dil, aile bağları, yer adları, mekânlar ve insan ilişkileri etrafında toplanabilir. Âşık edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan ve güzellemeleriyle ün salmış Karacaoğlan'ın hikâyesinde âşık geleneği ve türkü söylemeye oldukça fazla yer verilmiştir. Hikâyede yukarıda verilen örneklerin dışında âşık kelimesi 33, türkü kelimesi ise 95 kez geçmektedir. Bunlar dışında gelenek görenek başlığı altına dâhil edebilecek Türk evlenme gelenekleri içerisinde yer alan çeyiz hazırlama, düğün kurma; yazısız hukuk kuralları olarak adlandırılan töreler, delikanlı alayı seymenler, misafirperverlik unsurları yer almaktadır. Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin'e atıfta bulunurak sanat başlığı altında ele alınabilecek edebiyata ait örnekler yer almış, az da olsa birkaç atasözüne yer verilerek dil, yemin etme ve Kuran'ın kutsallığından bahsedilerek din başlığına dair unsurlara yer verilmiştir.

"Obamızın** şenliği, gözümüzün bebeği gitme!" s. 119 / "Kendi kendine, bir oba konmuş olmalı oraya, dedi." s. 120 / "Az önce buradan bir oba kalkmıştı. Dumanlar, obanın ocaklarının dumanları idi." s. 120* ***(Gelenek Görenek)

"Âşık** olsan da acıdır." s. 119 / "Eline sağlık. **Âşık** mısın sen?" s. 121. "Senin gibi **âşığın** birine sormuşlar: Vatanın nere?" / "**Âşık** bu! Sazı da var." s. 122 / **"Âşık** dediğin naz niyaz istemez." s. 122* ***(Gelenek Görenek)

*"Hüseyin: **Muştuluğumu isterim** Hatun." Kız, Hüseyin'e yaklaştı: "Muştuluğun baş üstüne Hüseyin,» dedi." s.127* ***(Gelenek Görenek)***

*"Âşık sen **sağol**." s. 129* ***(Gelenek Görenek)***

*"Baksana **dünürcünün** biri gidip bini geliyor." s.156* ***(Gelenek Görenek)***

"Töre** bozuluyordu." s. 169 / "**Töre**ler yıkıldı mı demek istiyorsun?" s. 175* ***(Gelenek Görenek)

*"Bunlar **Tanrı misafiri**dir." s. 173 / " Tanrı misafiri." s. 188* ***(Gelenek Görenek)***

*"Bir sürü koyun, birkaç at, deve, **geline gelinlik çeyiz**. Bu birkaç gün içinde obanın kızları geceyi gündüze katmışlar, **çeyizlikler hazırlamışlardı**. Bey de, kızını everseydi ancak bu kadar **çeyiz verebilirdi."** s. 179* ***(Gelenek Görenek)***

*"Düğündeki **Seymenler** gibi." s. 179 / "Seymenler, uğurlayıcı kızlar, tekmil oba halkı ovadan yas içinde imişler gibi geri döndüler." s. 181 / "Hemen bir Seymen alayı hazırlansın." s. 182 / "Seymen alayı, davul zurnayla, gelenleri karşılamağa çıktı." s. 182* ***(Gelenek Görenek)***

"Töreler** kalkıyordu yavaş yavaş..." s. 199* ***(Gelenek Görenek)

"Büyük bir ***toy*** *düğün oldu." s. 183* ***(Gelenek Görenek)***

"Mantıvarlar açtığı zaman, obanın bütün genç kızları, kadınları hep bir araya gelir ***mantıvar açma türküleri*** *söylerlerdi." s. 177 / "Mantıvar açma, talih açmaydı." (Gelenek Görenek, Mantıvar açma verilen örneklerin dışında 12 kere daha hikâyede yer almıştır.)* ***(Gelenek Görenek)***

"Yeni yurt arayışı yüzünden memleketini terk etme, âşıklık geleneği, kan kardeşliği, güvercine iyi haber simgesi olarak bakılması, demirci ustasının bir zanaat sahibi olduğu için Bey'den üstün görülmesi, Türkmenlerin konargöçer yaşam biçimi vb." ***(Gelenek Görenek)***

*"****Cenneti âlâdan*** *gelir kokusu ..." s. 140* ***(Din)***

"Bey değil, ***Hazreti Ali*** *de gelse sizi bu evden alamaz." s. 172* ***(Din)***

"Bana dokunmayacağına ***yemin eder*** *misin?" "****Kuran'a el basarım."*** *s. 188* ***(Din)***

"El mi yaman, Bey mi yaman *sen bunu da bilirsin" s. 161****(Dil)***

"Ağızlarını bıçak açmıyordu*." s.181* ***(Dil)***

"Sedefler kakar*." s. 162* ***(Sanat)***

"Dağları delen ***Ferhad'ı*** *bilin mi? Yanıp tutuşan* ***Keremi*** *bilin mi ağam? Keremin Sofusunu bilin mi ağam?* ***Keremin*** *Sofusunu?* ***Keremin*** *dağları, yolları düz eden Sofusunu, Sofu gardaşını bilin mi?" s. 164 / "****Keremden*** *beter. Keremin* ***Aslısından*** *beter. Ben de* ***Keremin*** *Sofusundan beterim. Ben* ***Keremin*** *Sofusuyum". s. 166* ***(Sanat)***

"Gergef dokuduğu *zamanlar, arkadaşları başına birikiyor, çıt çıkarmadan onun derdiyle dertli, parmaklarından akan renkleri, nakışları seyreyliyorlardı. s. 138 / Elleri gergefin üstünde kalakaldı." s. 138* ***(Sanat)***

"Elif'in Bey kızı olması, annesinin kızına kaçmaması için yalvarması ve Bozdoğan obasının beyi olan eşine uzun süre Karacaoğlan'dan bahsetmemesi" ***(Aile Bağları)***.

Bir oba beyinin kızını bir saz şairi olduğu için Karacaoğlan'a yakıştıramaması; zor bir durumdayken Karacaoğlan'ın yardımlarını gören Hüseyin'in vefalı bir insan olması ve gurbetteki bu âşıkı köyüne götürüp kardeş bilmesi; Kacaoğlan'la Elif kaçacakları zaman zanaatkâr ve köyün büyüklerinden demirci ustası Mıstık Ağa ile yine köyün önde gelenlerinden Hürüce Kadın'ın köylüleri örgütlemesi, onlara bir iki kişi dışında köylülerin katılması; birbirini seven iki insanı ayıranın Bey de olsa yakışık almayacağının herkesçe bilinmesi ve Bey'in bu haksız tutumuna birlik olup karşı çıkılması; Mıstık Ağa'nın selamını götürür götürmez Küçükalioğlu'nun sorgusuz sualsiz Karacaoğlan'ı ve Elif'i kabul etmesi, onları hemen yerleştirmesi ve düğün kurması; toplumda erkekler kadar kadınların da sözünün geçmesi **(İnsan İlişkileri).**

Bozdoğan Obası, Andırın düzü, Balpınarı, Meryemçil beli, Antep'in Keferdiz Köyü ***(Yer Adları).***

Toroslarda yarı göçebe yaşam sürdüren Yörüklerin oba ve çadırları ***(Mekânlar).***

Alageyik Hikâyesinde Yer Alan Millî Kültür Unsurları

Tablo 3. Alageyik Hikâyesindeki Millî Kültür Unsurları

Kültür Unsurları	F
Gelenek Görenek	16
Dünya Görüşü	3
Sanat	2
Din	1
Aile bağları ve dayanışma	1
İnsan İlişkileri	1
Mekânlar	1
Yurdumuz	1

Alageyik hikâyesinde yer alan millî kültür unsurları gelenek görenek, dünya görüşü, sanat, din, aile bağları ve dayanışma, insan ilişkileri, mekânlar ve yurdumuz başlıkları etrafında toplanabilir. Alageyik hikâyesinde keyfi olarak yapılan avın, masum bir cana karşı yapılan zulmün sonunun iyi olmayacağı üzerinde durularak topluma ait merhamet duygusuna vurgu yapılmış yani Türklere ait dünya görüşüne örnek verilmiştir denilebilir. Evlilik merasiminin öncesi ve sonrasına ait âdetlerin, tasavvufî bir geleneğin ürünü olan ocak, olmak, el verme gibi kavramların ve töreler gibi gelenek göreneklere ait unsurların fazlaca bulunduğu bir hikâyedir. Bunun yanı sıra din ve sanat başlığına ait örnekler yer almaktadır.

"*Elin kızını, gül gibi nişanlını* ***al duvaklı,*** *el arasında boynu bükük koyma*!" s. 211 ***(Gelenek Görenek)***

"***Tanrı misafiri****. dedi."* s. 230 ***(Gelenek Görenek)***

"*Bütün köye bir* ***şölen kurdu***." s.235 ***(Gelenek Görenek)***

"***Şeriatın kestiği parmak acımaz***." s.238 ***(Gelenek Görenek)***

"*Kız kahve fincanlarını alıp çıktıktan sonra Koca Süleyman '****Allah'ın emriyle****…' diye başladı."* s. 238 ***(Gelenek Görenek)***

"*Bir de deme ki bu ne çeşit bir* ***düğürcü****. Ben* ***düğürcüyüm*** *amma, bende yürek var.* s. 238 / *Köylüye ben düğürcü gittim*." s. 254/ 259 ***(Gelenek Görenek)***

"*Ana, dedi, bizim töremizde evvel bahar* ***düğün kurmak*** *var mı?"* s. 265 ***(Gelenek Görenek)***

"*Bir* ***hıdrellezde*** *buraya kadar çıkmışlardı*." s. 272 ***(Gelenek Görenek)***

"*Koca cerrah soydan cerrahtı* ***Ocaktı*** *yani*." s. 282 ***(Gelenek Görenek)***

"*Uzaklardan* â***şıklar*** *gelmiş, sazlarıyla köyü doldurmuşlardı."* s. 284 ***(Gelenek Görenek)***

"Davulcular, halaycılar *gelmişlerdi."* s.284 ***(Gelenek Görenek)***

"*Halil de sevinçten uçuyor, bazı bazı halaya giriyordu. Son gün* ***nişan atma, bayrak düşürme*** *günüydü."* s. 284 ***(Gelenek Görenek)***

"*Yarenleri gece Halil'i ardından yumruklayarak gerdek odasına soktular*." s. 285 ***(Gelenek Görenek)***

"*Başlarında Sultan Karı, içlerinde* ***al duvaklı gelin***." s. 289 ***(Gelenek Görenek)***

"*Türk kültüründe geyiğin kutsal sayılması, geyik avlamanın uğursuzluk getireceği inancı; iki köy arasında kan davası olması; büyük ateşler yakılıp yemek şöleni düzenlenmesi;*

köylülerin gelenek üzerine düğünlerini güz mevsiminde yapması (hasat sonrası); geyik avcılığından bir süreliğine vazgeçen" ***(Gelenek ve Görenek)***

"*Halil'in ahşap oymacılığı yapması; Halil'le Zeynep'in başlarına gelen kötülüklerin geyik avından kaynaklı uğursuzluklara bağlanması; sevgililerin uçuruma düştükleri kayanın ucunda her sene biri mavi biri kırmızı çiçek bitmesi*" ***(Gelenek ve Görenek)***

"*Büyük oğlan kapılarının önünde bir kütüğün üstüne oturmuş* ***yün eğiriyordu.*** *Başka yerlerde kadınlar* ***yün eğir*** *irler, dağ köylerinde* ***yünü erkekler eğirir."*** s. 260 ***(Sanat)***

"Yoldan geçenlerin kulağına bir ***türkü*** uğuldar." s.209 ***(Sanat)***

"Karaca Ali sevincinden ***kurbanlar kesti."*** s. 235 ***(Din)***

"*Gel yavru, gel gitme! Gel geyik avına gitme! Bunun sonu iyi gelmez. İflah olmazsın. Baban iflah olmadı bu yüzden, sen de iflah olmazsın.* s. 210 // *Atalar demiş ki. .. Geyik avı iyi değil. Bugün değilse, yarın başına bir hal gelir, Yüreğim diyor ki, iyi değil.* S. 210 // *Günah sayarlardı geyik avını...*" s.215 ***(Dünya Görüşü)***

"*Babası olmayan Zeynep'in sorumluluğunu ağabeylerinin üstlenmesi, kız isteme âdeti gereği Zeynep'in ağabeylerinden istenmesi; Halil'in anası kırılmasın diye her seferinde ona geyik avına çıkmayacağına dair söz vermesi*" ***(Aile bağları ve dayanışma).***

"*Karşı köyün ağası da olsa bir başkasıyla nişanlı olan kıza talip olmanın yanlış olduğunu yakınlarının ağaya söylemeleri, kız istemeye köyün yaşlılarının gönderilmesi*" ***(İnsan ilişkileri).***

"Toroslar, Gökdere ve Sarıcalı köyleri, Alageyik kayası, Karakuşun Kayası, Kartal Kayası, Düz Kaya, Sarp Kaya (Alageyik'in kayası), Sel Oyuk, dağ, mağara" ***(Mekânlar).***

"*Toroslarda çok sayıda Türkmen Boyu yaşaması, alageyiğin anayurdunun Anadolu olması, Toroslarda geyiğe sık rastlanması*" ***(Yurdumuz).***

Sonuç ve Tartışma

Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programlarının genel amaçları arasında liseyi tamamlayan öğrencilerin ilkokul ve ortaokulda millî ve manevî değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmeleri yer almaktadır (MEB, 2019: 3). Öğrencilerin millî ve manevî değerleri benimsemesi ve bunu bir hayat tarzına dönüştürmesi hedefine ulaşmada edebiyat metinlerinden de öğretim materyalleri olarak yararlanılmalıdır. Edebiyat metinleri, öğreticiliği esas alan bilgilendirici metinlerden farklı bir telkin gücüne sahiptir. Okura estetik bir yaşantı sağlama amaçlı dil kullanımı, edebiyat metinlerine işledikleri temayı okura aşılayabilme gücü de kazandırmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programında, on altı adet tema yer almaktadır. Bunlardan "millî kültürümüz" teması, her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu üç temadan biridir. "Üç Anadolu Efsanesi" adlı eser, "millî kültürümüz" teması ve bu temayla ilgili konu önerileri doğrultusunda incelenmiştir. İnceleme sonucunda eserin halk anlatılarından oluşan metinleriyle, ortaokul düzeyi "millî kültürümüz" temasının işlenişinde etkili bir öğretim materyali olarak kullanılabileceği, öğretim programında bu temayla ilgili verilen konu önerileri bakımından oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu belirlenmiştir. Eser bu temanın yanında "erdemler, okuma kültürü, hak ve özgürlükler, iletişim, birey ve toplum, zaman ve mekân, duygular, doğa ve evren, kişisel gelişim, sanat, vatandaşlık" temalarının da işlenmesinde kullanılabilecek öğretim materyali niteliklerine sahiptir. Araştırmada yer alan hikâyeler incelendiğinde Köroğlu hikâyesinde yer alan millî kültür unsurları gelenek,

görenek, din, dil ve dünya görüşü, aile bağları, otorite, tarihî şahsiyetler ve kültürel miras, meslek erbabına saygı ve sevgisinin göstergesi, insan ilişkileri, büyüklerin bilgeliği etrafında toplanmıştır. Köroğlu hikâyesinde millî kültür unsurlarından gelenek görenek başlığı altında toplanabilecek uğurlamalar, büyüklere duyulan saygı, verilen öğütleri dinleme, sözleri yerine getirme, Türk evlenme ve düğün geleneğine ait motifler, ölüm sonrası yapılan defin işlemleri, âşıklık geleneğine ait bilgiler yer almaktadır. Karacaoğlan hikâyesinde yer alan millî kültür unsurları gelenek görenek, din, sanat, dil, aile bağları, yer adları, mekânlar ve insan ilişkileri başlıkları altında; Alageyik hikâyesinde yer alanlar da gelenek görenek, dünya görüşü, sanat, din, aile bağları ve dayanışma, insan ilişkileri, mekânlar ve yurdumuz başlıkları altında toplanabilir.

Türkçe ders kitabına alınacak metinlerin alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinlerden seçilmesi gerekmektedir (MEB, 2019: 3). Yaşar Kemal tarafından kaleme alınan Üç Anadolu Efsanesi adlı eser, halk edebiyatından aşılanmış özgün dil ve üslup yapısıyla ve sözlü kültürümüzün bugüne aktardığı en çok bilinen hikâyeleriyle, öğretim programının istediği bu koşulları taşımaktadır. Eser bu özellikleriyle, "okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri; öğrencilerin söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları" hedeflerinin gerçekleştirilmesine de katkı sağlayacaktır.

Yaşar Kemal, Türk milletinin inançlarını yansıtan bu anlatıyı kendi özgün üslubuyla yeniden tasarlayarak anlatının hem modernleşmesini hem de unutulmamasını sağlamıştır. Kültürel sürekliliğe zemin hazırlamak için millî kültürün temelini oluşturan bu folklorik ürünlerin bu şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (Gezer, 2017: 10). Türkçe Dersi Öğretim Programına göre "masal, efsane, destan ve hikâye" her sınıf düzeyinde kullanılabilecek türlerdir. Yazarının "Üç Anadolu Efsanesi" adını verdiği bu eser, "efsane, destan ve hikâye" türlerinin öğretiminde de ortaokul düzeyi sınıf etkinliklerinde kullanılabilecek özelliklere sahiptir.

Okur (2013), Türkçe ders kitaplarında kültür ve folklor içerikli metinlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yaşar Kemal'in incelenen bu eseri içerik olarak Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken bir eser olarak görülmektedir. Ortaokul öğrencileri Türkleri anlatan ve Türklere ait davranış, karakter ve yaşam tarzını ortaya koyan her şeyin millî kültür olduğunu ifade etmektedir (Ünlü, 2012). Yaşar Kemal'in bu eseri Türklerin yaşam tarzını ortaya koyan bir eser olduğu için ders kitaplarında yer alması öğrencilerin millî kültür bilinçlerini arttıracaktır.

Millî eğitim, Türk insanını bir yandan hayata hazırlarken, bir yandan da onu içinde bulunduğu toplumun değerler bütünü içinde eğiterek o topluma kazandırma amacını yüklenmiştir (Korkmaz, 1982: 4). Atatürk'ün eğitim politikasının esasında, Türk toplumunu millî dil, millî kültür ve millî gaye etrafında birleştirerek modern bir millet haline getirme düşüncesi yatmaktadır (Kodaman, 1982: 9). Atatürk, kültür birliğinin oluşturulmasında en önemli aracın eğitim olduğunu ileri sürmüş, millî kültür birliğini sağlamak amacıyla eğitimin bu amaç doğrultusunda yapılandırılması gerektiğini vurgulamıştır (Önk, 2015: 514). Eğitim, kültürün aktarıcısı ve sürekliliğini sağlayacak bir unsur olarak görülmüştür. Eğitim kolunda görevli bütün yönetici ve eğitimciler her şeyden önce birer kültür aktarıcısı olmalı, okullar millî kültürün şuurla işlendiği yerler haline gelmelidir (Özbalcı, 1986: 675). Milleti eğitip yetiştirmekle görevli bütün yönetici ve eğitimcilerin de her şeyden evvel Türk kültürüyle

bütünleşmesini isteyen Atatürk, okulları, millî kültürün şuurla işlendiği yerler haline getirmeye çalışmıştır. Çünkü kültür denilen değerler bütününün, sosyal yapıyı canlı tutan, ona yaşama gücü ve dinamizmi veren çok güçlü bir enerji kaynağı olduğunu kabul ederek kültürü ve onun geleceğe aktarımını eğitimin hem temeli hem de ulaşılacak hedeflerinden biri olarak tespit etmiştir (Aksoy, 2018: 431).

Araştırmacıların dikkatini çeken hususlardan biri de, değerlerin sosyal normlarla ve kültürle olan ilişkisidir. Her insan mensubu olduğu sosyal yapının kültürel ikliminde doğar ve gelişir. Bu anlamda her insan kendi kültürünün ürünü hâline gelmektedir (Yapıcı ve Zengin, 2003: 180). Ulusların millî benliklerini korumalarının ve millî kültürel değerlerini oluşturmalarının en önemli unsurlarından biri dildir. Millî değerlerimizin ve kültürümüzün devamlılığı ve gelecek nesillere aktarımı için ilköğretim ders programlarında bu değerlere de mutlaka yer verilmelidir (Özen, 2014: 65). Bireyin anadili becerisi geliştikçe, mensubu olduğu milletin kültürüne hâkimiyeti de artar. Dil öğretimi, aynı zamanda kültür öğretimi olarak nitelendirilir (Melanlıoğlu, 2008: 66).

Kültür unsurlarının genç kuşaklara aktarılmasının en önemli vasıtası eğitimdir (Ültanır, 2003: 291). Öğrenciler bu metinlerden yararlanarak yaşadıkları ülkenin değerlerini tanır ve öğrenirler (Karadüz, 2008: 386). Kültür aktarımı için Türkçe ders kitapları gerekli özelliklere sahip olmalıdır (Güfta ve Kan, 2011: 240). Millî Kültür temasının onlara çağrıştırdığı sözcükler üzerine yapılmış bir araştırmaya göre (Şahin, Oflaz ve İnceoğlu 2010: 181), 231 farklı kelimeye ulaşılmış ve bunlar 13 farklı üst anlam çevresinde toplanmıştır. Ortaya çıkan bu dağılım kültürümüzün hangi boyutunun daha az ve daha çok bilindiğini göstermesi bakımından önemlidir. Ders kitapları oluşturulurken bu ve benzeri bilgilerin değerlendirilmesi gerekmektedir (Çeçen, Kurnaz ve Akaydın, 2014: 23-24).

Karsak ve Özenç (2019: 732), yaptıkları araştırmada ilkokul 3 ve 4. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki millî ve kültürel kavramlara yer verilme durumunu incelemişler ve kavramların dağılımının yeniden gözden geçirilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Benzer biçimde farklı araştırmacılar da (Somuncu, 2008; Şen, 2008; Karagöz, 2009; Doğan ve Gülüşen, 2011; Ekinci Çelikpazu ve Aktaş, 2011; Kaygana, Yapıcı ve Aytan, 2013; Şentürk ve Aktaş, 2015) Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerin, millî ve kültürel kavramların aktarımında yeterli niteliğe sahip olmadığını belirmişlerdir. Araştırmalara göre, Türkçe ders kitaplarında yer alan millî ve kültürel kavramların dağılımının yeniden gözden geçirilmesi ve daha az yer verilen kavramların uygun metinlerle dengelenmesi gerekmektedir. Yaşar Kemal'in Üç Anadolu Efsanesi adlı bu eseri, millî ve kültürel kavramların aktarımı açısından zengin bir içeriğe sahiptir.

Kaynaklar

Aksoy, V. (2018). Atatürk dönemi eğitim politikalarında kültürün yeri ve önemi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 11*(24) , 415-434.

Akyıldız, H. (2006). Freud'çu, liberal ve marksist kişilik kuramlarının türevi olarak toplum, iktisat ve siyaset teorileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, (11),* 1-23.

Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik. *Millî Folklor, 22*(87), s. 159-169.

Billington, R., Strawbridge, S., Greensides, L. ve Fitzsimons, A. (2015). Kültürü tanımlamak. A. Giddens (Ed.) G. Altaylar (Çev.). *Sosyoloji (Başlangıç okumaları)* (5. Baskı) içinde. İstanbul: Say Yayınları.

Bock, P.K. (2001). *İnsan davranışının kültürel temelleri* (Çev: N.S. Altuntek). Ankara: İmge Kitabevi.

Boratav, P. N. (1982). *100 soruda Türk halk edebiyatı* (4. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Bozkurt, V. (2007). *Değişen dünyada sosyoloji. Temeller, kavramlar, kurumlar* (2. baskı). Ankara: Ekin Yayınevi

Çeçen, M. A., Kurnaz, H. , Akaydın, Ş. (2014). Millî kültür teması metinlerinde tematik kelimeler üzerine bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1*(2), 22-34.

Çukur, C.Ş. (2007). Kültürel süreçleri nitelemek, ölçmek ve ilişkilendirmek: karşılaştırmalı kültürel yaklaşımlar. R. Erdem ve C.Ş. Çukur (Ed.), *Kültürel bağlamda yönetsel-örgütsel davranış* (ss. 33-87) içinde. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Doğan, B. ve Gülüşen, A. (2011) Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi, 1* (2), 75-102.

Eagleton, T. (2016). *Kültür yorumları* (3. baskı). (Çev. Ö. Çelik). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ekinci Çelikpazu, E. ve Aktaş, E. (2011). MEB 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies, 6*(2), 413-424.

Emiroğlu, K. ve Aydın S. (2003). *Antropoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Erkenekli, M. (2013). Toplumsal kültür araştırmaları için değer merkezli bütünleşik bir kültür modeli önerisi. *Savunma Bilimleri Dergisi, 12*(1), s. 147-172.

Gezer, Ş. (2017). Alageyik efsanesi ile kocabaş destanında ortak unsurlar. *Folklor/edebiyat dergisi, 23*(89), ss. 9-25.

Gezon, L. ve Kottak, C. (2016). *Kültür* (2. Baskı). (Çev. Ed. A. Gürsoy). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları.* İstanbul: Sebil Yayıncılık.

Göktolga, O. ve Gündoğmuş, B. (2015). Küreselleşmeye karşı milli kültürü koruma ve yayma çabası: Yunus emre Türk kültür merkezleri örneği. *International Journal of Social Science, 33*, p. 315-328.

Guilford, J.P. (1959). *Personality.* New York: Mcgraw-Hill.

Güfta, H. ve Kan, O. (2011). İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür ögeleri açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8* (15), 239-256.

Güvenç, B. (1984). *İnsan ve kültür.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Güvenç, B. (2015). *Kültürün abc'si.* (7. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Haviland, W. (2002). *Kültürel antropoloji.* (Çev. H. İnaç ve S. Çiftçi). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Hofstede, G. (2001). *Cultere's consequences: comparing values behaviors, institutions and organizations across nations* (2'nd edition). London: Sage Publications.

Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk millî kültürü* (16. Basım). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji, kültür bağlamında insan ve aile.* İstanbul: Evrim Yayınları.

Karadüz, A. (2008). İlköğretim okulları Türkçe dersi kitaplarında millî ve kültürel değerler. Türk Halkları Edebiyatı II. Çocuk Edebiyatı Kongresi, 13-15 Kasım 2008, Bakü: Azerbaycan Kafkas Üniversitesi Yayınları. s. 384-390.

Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi: Muğla ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Muğla.

Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve eğitim* (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Kaygana, M., Yapıcı, Ş. ve Aytan, T. (2013). Türkçe ders kitaplarında değer eğitimi. *The Journal of Academic Social Science Studies, 6*(7), 657-669.

Kemal, Y. (1967). *Üç Anadolu Efsanesi: Köroğlu'nun meydana çıkışı, Karacaoğlan, alageyik*. İstanbul: Ararat yayınevi.

Kodaman, B. (1982). Atatürk'ün eğitim politikası. *Millî Kültür, 35,* s. 7-9.

Korkmaz, Z. (1982). Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür sözünün üzerinde kısa bir değerlendirme. *Millî Kültür, s. 36*, 4-5.

Kottak, C. P. (2001). *Antropoloji.* (Çev. Özbudun ve diğerleri). İstanbul: Ütopya Yayınları

Köknel, Ö. (1983). *Genel ve klinik psikiyatri.* İstanbul: Nobel Kitapevi.

Kymlicka, W. (2015). *Çokkültürlü yurttaşlık: Azınlık haklarının liberal teorisi.* (2. Baskı). (Çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar).* Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim, 33*(150), 64-73.

Merriam, S. B. ve Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and ımplementation* (Fourth Edition). San Fransisco, CA: Jossey Bass.

Moran, B. (2001). *Türk romanına eleştirel bir bakış-2* (7. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Okur, A. (2013). Millî kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 6*(11), 877-904.

Orhan Karsak, H. G. Ve Özenç, E. G. (2019). Türkçe ders kitaplarında millî ve kültürel kavramların incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7*(3), 709-735.

Önk, M. (2015). Atatürk dönemi eğitim sistemi gelişmelere bir bakış. *The Journal of Academic Social Science Studies, 37*, 511-530.

Özbalcı, M. (1986). Atatürk ve millî kültür. *Türk Kültürü, 283,* 667- 681.

Özbay, M. ve Çeçen, M. A. (2012). Türkçe ders kitaplarında (6-8. sınıflar) yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1*, ss. 67-76.

Özen, Y. (2014). Türk milli kültüründe değerler ve değerlerin milletleşmeye etkisi. *Hikmet Yurdu Dergisi, 7*(14), 59-87.

Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek. Kültürel çeşitlilik ve siyasal teori*. (Çev. Bilge Tanrıseven). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Smith, P. (2005). *Kültürel kuram.* (Çev. S. Güzelsarı, İ. Gündoğdu), İstanbul: Babil Yayıncılık.

Somuncu, S. (2008). *İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki edebî metinlerin temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Şahin, A., Oflaz, E., İnceoğlu T. (2010). İlköğretim 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında millî kültür temalı metinlerin öğrencilerin sözvarlığına katkısının değerlendirilmesi. L. Subaşı Uzun ve Ü. Bozkurt (Haz.), *Türkçe öğretiminde güncel tartışmalar* içinde (s. 174-185). Ankara: TÖMER Yayınları.

Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(5), 763-779.

Şentürk, L., Aktaş, E. (2015). Türkiye'de ve Romanya'da okutulan ana dili Türkçe ders kitaplarının değer iletimi açısından karşılaştırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi, 13*(29), 215-243.

Şişman, M. (2014). *Örgütler ve kültürler* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Tural, S. (1988). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Turhan, M. (1997). *Kültür değişmeleri.* İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Türkoğlu, M. (2019). *Yaşar Kemal'in romanları üzerine coğrafya merkezli okuma denemesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankırı Karatekin Üniversitesi, SBE, TDE Anabilim Dalı.

Uygur, N. (2018). *Kültür Kuramı.* İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat.

Ültanır, G. (2003). Eğitim ve kültür ilişkisi-eğitimde kültürün hangi boyutlarının genç kuşaklara aktarılacağı kaygısı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(3), 291-309.

Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kültür algılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 13*(1), s. 77-92.

Wulf, C. (2015). *Tarihsel kültürel antropoloji.* (2. Baskı). (Çev. Özgür Dünya Sarısoy). Ankara: Dipnot Yayınları.

Yapıcı, A., Zengin, Z. S. (2003). İlâhiyat fakültesi öğrencilerinin değer tercih sıralamaları üzerine psikolojik bir araştırma: Çukurova üniversitesi ilâhiyat fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1* (4), 173-206.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.